

1995.02.15.

Publicista a légyapíron

„...Az asszony ötvenen fölül, ronda és mindenki utálja, eltartani magát egyedül aligha tudja, de minden pofon, minden átvitt éjszaka, csinosabb nő után azt kiabálja, hogy elválik. Hát tessék – mondaná a dühös férj, ha nem tudná, hogy a válást rossz néven veszik az asszony gazdag rokonai”. Ez a költői kép – Lengyel László Népszabadságban közzétett február 11-i „Tépelődés”-ének egyik ékessége – szimbolikájának jelentésétől függetlenül balul sikerült. Ha a férj fél az asszony gazdag rokonaitól, amiért ezek a neje pártját fogják, akkor ennek nem kell attól tartania, hogy egyedül nem tud megélni.

Miért csatlakozott éppen most Lengyel László az ötvenen felüli, ronda, közutálatban pancsoló asszony ellen szerveződő közvicsorgáshoz? Valószínűleg úgy gondolta, hogy Békesi lemondása után az SZDSZ kilátástalan helyzetbe került a koalíción belül, hiszen megszűntek az együttműködés személyi és elvi feltételei.

Ha kilép, akkor patkánynak minősítik, amiért elhagyta a süllyedő hajót, ha pedig bent marad, akkor surlódás nélkül be kell illeszkednie abba a pártállami tradícióba, mely változást hirdet, azzal az egy kikötéssel, hogy semmi sem változhat meg. Lengyel nem akarta elszalasztani a kedvező pillanatot, hogy kifejezze régi ellenszenvét az SZDSZ iránt, de szokása szerint nonkonformista módon óhajtott élni konformista hajlamaival. Ha az egyesült jobboldal a „Rohadt pufajkás!” kezdetű csatakiáltással egy csapásra felhagyva „Drága jó magyar Gyulám, vigyázz, mert még kiforgatnak jó magyar micsodádból!”-t kiabál kórusban, akkor Lengyel László megnyugtat mindenkit, hogy a szadi csak a mártírság és a balekség szégyencölöpei közt kifeszített légyapírt foglalta el, semmi mást. Az átlagos jobboldali számára a szabaddemokratáknak „a segükben is felyük van”, már az anyjuk hasában is könyveket olvastak, kozmopolita, tőgyből ártó, idegen intelligenciát szívtak magukba, Lengyel László viszont azt gondolja, hogy mindazt tudja, amit ők, és ráadásul még azt is, hogy semmit sem tudnak. Hogy elhencegjen bölcsességével a szabaddemokratáknak, a légyapírhoz lép, de hol vannak? – még közelebb megy, és még közelebb, és egyszer csak hopp! – ő maga ragad rá.

A szabaddemokraták ellen minden oldalról áradó gyűlölködés legfőbb oka az, hogy a szocialista párt és a jobboldal mérvadó körei egyaránt erős államról és erős állami tulajdonról ábrándoznak, etatista, autoritarianus hagyományaiknak megfelelően, melyeket nemzetközi gőzben puhítanak. Kádár, Antall és Horn egyaránt vallotta, illetve vallja, hogy a társadalmi stabilitást csak a kormányhatalom és az állami vagy államtól függő nagyipar szövetsége biztosíthatja. Az állami szféra és a gazdasági folyamatok radikális szétválasztásának, a polgárosodásnak és a modernizációnak a programját kizárólag néhány szocialista, továbbá az SZDSZ és a Fidesz helyeselte.

Békesi bukásával a szocialisták teljesen szervezetlen liberális szárnya vereséget szenvedett, a Fidesz vezetői pedig lassan, de biztosan átveszik a jobboldal terminológiáját, „sorskérdések”-ről és „nemzeti középosztály”-ról hablatyolnak, így hát a szabaddemokraták egyedül maradnak, jobbról és balról egymást kereső szemek néznek át a fejük fölött.

A gyűlölködés másik oka, mely főleg a jobboldalt jellemzi, az úgynevezett „nemzeti” vagy „keresztény” középosztályban mindig jelenlevő antiszemita slejmképződés, amely a szabaddemokratákban véli megtalálni köpöcsészéjét. Az eközben kitermelődő irracionális mirigyváladék ellen nincs kedvem racionális érvekhez folyamodni. Tudom, hogy a szó

antropológiai értelmében az antiszemita is ember, utódokat nemz, illetve szül, és ezeket emlőiből táplálja, de szellemi és lelki épülését nagyvonalúan az időre bízom.

A harmadik ok – a kádárista múlt idő – ismét egyesíti a jobb- és a baloldalt az SZDSZ feje fölött. A Demokrata, a Magyar, a Keresztény és egyéb Fórumok legtöbb harcosa abban mit sem különbözik a szocialistáktól, hogy ők sem láttak a belátható idők végeztéig a ténylegesen létező szocializmussal szemben alternatívát, és ezért elfogadták az úgynevezett közmegegyezést. Amikor a demokratikus ellenzék felmondta ezt, akaratlanul megkérdőjelezte a kádárizmusba belesimuló értelmiségiek és hivatalnokok kompromisszumának erkölcsi legitimitását. Ezek ezt mindmáig se jobbról, se balról nem bocsátják meg az SZDSZ alapítóinak.

Lengyel Lászlóra ebből a három okból legfeljebb az utolsó érvényes. Nála azonban feltehetően létezik egy negyedik ok is: a sértettség, amiért az SZDSZ értelmiségi éllovasai jobb esetben hallgatással fogadták, rosszabb esetben iróniával intézték el elemzéseit és jóslásait, mivel mindenkor figyelme tárgyánál ezerszer jobban érdekli, hogy érdekesnek és eredetinek mutatkozzon. Igazi érdekesség és eredetiség azonban csak a valóság dolgaival kiépített személyes viszonyból fakadhat, és nem a szüntelen akarásból.

Szóban forgó „tépelődése”, melyben egyébként morzsányi tépelődéssé sincs, pusztán pamfletírói buzgalom, az „Önkéntes bűnbak” címet viseli, és azt próbálja bebizonyítani, hogy „A szabaddemokrata politikusok a magyar politika önkéntes bűnbakjai”, de olyan bűnbakok, akik folyvást bakot lónek. Ennek bizonyítására figyelemre méltó elmeéllé vázol néhány ellentmondásos szituációt, és aztán úgy tesz, mintha az ellentmondás nem a helyzetből következne, hanem a szabaddemokraták alkalmatlanságából. Íme: „Nem jó, ha a kisebb párt a legitimitáció forrása, ha újra meg újra hozzá kellene folyamodni a történeti megbocsátásért”. De ha, Lengyel szavaival élve, „a szabaddemokraták biztosítékot jelentenek a Nyugat előtt: nem térnek vissza a kommunisták, nem lesz restauráció”, akkor a szabaddemokratáknak elfogadható közös program esetén nem is volt más választásuk, mint hogy bemenjenek a kormányba. Lengyel mégis olyan benyomást óhajt kelteni, mintha a faramuci helyzetet a szabaddemokraták hozták volna létre. Máskor arról értekezik, hogy mindenki az SZDSZ-t okolja a nyugati tőke hazánkkal szemben tanúsított szőrösszívűségéért. „Tudom én, hogy nem tehetnek róla..., de a vállalás az vállalás.” Ismét a helyzet kedvezőtlen, a tőke – nemcsak Magyarország vonatkozásában – rövidlító és kicsinyes, de ha a szabaddemokraták nem szálltak volna be a kormányba, akkor mélyértelmű bírálóik ennek tulajdonítanák a nyugati kormányok és pénzintézetek szűkmarkúságát. Az SZDSZ sosem vállalt kötelezettségeket nyugati gazdasági potentátok nevében, ezért „a vállalás az vállalás” kifejezés értelmetlen, és csak arra jó, hogy az objektív helyzetet ismét az SZDSZ nyakába varrja.

Máskor ilyen konstrukciók helyett valótlanosságokkal operál. Egyszerű példával kezdem: „A szabaddemokraták belementek a hagyományos antalli rossz kormánystruktúrába: mindenható miniszterelnök, politikai zsákmánynak tekintett és közigazgatásilag koordinálatlan minisztériumok” – állítja Lengyel. Rettenetes, hogy ebbe a szabaddemokraták belementek. Ráadásul állandóan a koalíciós megállapodással zaklatják a miniszterelnököt – Lengyel kifejezésével élve: az SZDSZ „állandóan papírokat kér számon”. Ezek szerint mégsem törődnek bele a horni rossz kormánystruktúrába, ami szintén rettenetes. Egy másik példa: „Az önkéntes bűnbak elfogadta, hogy a miniszterelnök bármiben dönthet, s megállítására az egyetlen lehetőség a koalícióból való kilépés”. Kínos, de elkerülhetetlen konfliktusok sora bizonyította, hogy az SZDSZ többnyire nem fogadja el a miniszterelnök szeszélyes rögtönzéseit, amit egyébként cikke más részében Lengyel zokon is vesz tőle. Amikor Békesi

lemondatása után Horn jó ösztönrel megérezte, hogy a szabaddemokraták csakugyan kiléphetnek a koalícióból, akkor a pénzügyminiszternek és a Nemzeti Bank elnökének kinevezésével ő maga demonstrálta, hogy bármiben mégsem dönthet egyedül. Ha erre – mint gyanítom – Lengyel cikkének megírása után került sor, akkor ebből az is kiviláglik – nem először –, hogy milyen távlatban érvényesek Lengyel elemzései és jóvendölései.

Vagy: Lengyel szerint a szabaddemokraták nem emlegethetik a rossz kommunista múltat, mert akkor „orruk alá dörgölik a korábbi lojális nyilatkozataikat”. Miféle lojális nyilatkozatokról beszél a cikkíró?

Kivel téveszti össze a szabaddemokratákat? Lojális nyilatkozatok helyett azt hangoztattuk, hogy mindenféle „kádárkodás” nélkül kell koalícióra lépni a Kádár-korszak utódpartjával. Ez a bonyolult feladat, melyet Lengyel bűnnek, sőt hibának tüntet fel. Meggyőződésem, hogy épp ilyen hibának tüntetné fel, ha kitértünk volna e bonyolult feladat elől.

Még rosszabb, ha közszájon forgó hazug koncepciókkal zsonglörködik. Az SZDSZ elfogadta, hogy nézeteit „a másik pártbeli pénzügyminiszter képviseli. Ezzel bebújtak egy másik pártba, amit – tudjuk – egyetlen párt sem szeret. A Fidesz Fodor-ügye után az MSZP Békesi- ügye”. Az unalmas rágalomra, amely szerint az SZDSZ Fodor Gábort és Békesi Lászlót beépítette a Fideszbe, illetve az MSZP-be, ásítozva csak azt felelhetem, hogy mindkét politikusnak megvan a maga életrajza. Békesi az MSZMP-ben majd az MSZP-ben lett azzá, aki, Fodor pedig a Fidesz alapító tagja volt. Békesi programját nem a szabaddemokraták fogadták el, hanem a szocialisták, és a kezdeti, emberjogi Fideszhez képest, melynek egyetlen vezetője sem fürdőzött Für Lajos mosolyának napja alatt, nem Fodor Gábor irányvonala változott meg, hanem egykori pártjáié.

Amikor az SZDSZ elfogadta a szocialisták Békesiről elkeresztelt hivatalos gazdaságprogramját, akkor nem „belebújt” egy másik pártba, hanem megtalálta azt a politikai tartalmat, melynek alapján együttműködhet a két párt. A „belebújás” szó a Fodor-párhuzammal bővítve szabad választás elé állítja Lengyel Lászlót: döntse el ő maga, hogy rosszindulatból vagy számaráságból folyamodott-e hozzá.

Vagy mit szólnunk ahhoz a fejtegetéséhez, mely szerint „Kuncze Gábor beszorult a minden közbiztonsági problémáért felelős bűnbak szerepébe”. Melyik belügyminiszter nem felelős a közbiztonsági problémákért? Miért „szorult be” és miért „bűnbak” az olyan miniszter, aki felelős azért, amiért felelős? Az idézett szöveg után Lengyel ismét reménytelen hobbijának hódol: jóvendőt mond, mintha nem a Marx Károlyról elnevezett közgazdasági egyetemen kandidált volna, hanem valami próféta-gyorstalpaló-tanfolyamon. „Fodor Gábor épp most éli fel politikai jóvőjét. Ha küzd, hát abba, ha pedig kibékül, ebbe fog belehalni.” Tehát akármit csinál vagy nem csinál, egyre megy: vége neki. Lengyel László kis ásójával már ássa is kuncogva a sírját.

Csak ne hajoljon olyan sóváran fölé, mert még bele- esik.

Eörsi István

[Előzmény:](#)

Népszabadság, 1995.02.11. Lengyel László: Önkéntes bűnbak – Tépelődés

[Reagálás:](#)

Népszabadság, 1995.02.20. Veress József: Alkalmi légyfogón

Magyar Fórum, 1995.02.23. L.E.: Nagyvadak